

*Яблочников С.Л., д.пед.н., професор, професор
кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Євась Т.В., старший викладач
кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Жигола О.С., магістрант 2 року підготовки,
спеціальності «Фінанси, банківська
справа та страхування»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

OPTIMIZATION OF THE STRUCTURE AND FEATURES OF MANAGEMENT OF ASSETS IN THE ENTERPRISE

Анотація. У роботі розглядається сутність активів підприємства та їх складові. Досліджуються особливості управління оборотними та необоротними активами підприємства. Визначаються етапи процесу оптимізації структури активів підприємства. Розглядаються типи політики комплексного управління активами.

Ключові слова: активи, оборотні активи, необоротні активи, структура активів, оптимізація, управління активами.

Abstract. The article considers the essence of the assets of the enterprise and its components. The peculiarities of management of current and non-current assets of the enterprise are investigated. The stages of the optimization process of the structure of the assets of the enterprise are determined. The types of policies of integrated asset management are considered.

Keywords: assets, current assets, non-current assets, asset structure, optimization, asset management.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні процеси розвитку України потребують підвищення рівня ефективності функціонування суб'єктів господарської діяльності. Матеріальною базою, що забезпечує здійснення господарської діяльності підприємства є майно, яке є в його розпорядженні на правах власності або володіння. Все майно, яким володіє підприємство і яке відображене в його балансі, називається активами підприємства.

На сьогодні вітчизняні підприємства зацікавлені у формуванні достатнього обсягу та стану активів, у їх відповідній структурі, що забезпечить досягнення найбільшого економічного ефекту.

Тому проблема досягнення оптимальної структури активів підприємства вимагає ретельнішого вивчення співвідношення оборотних та необоротних активів,

здійснення аналізу ефективності їх використання із метою виявлення резервів та визначення шляхів раціоналізації складу активів підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти оптимізації структури активів підприємства посідають важливе місце в роботах багатьох науковців, серед яких можна виділити наступних: Абдурахманова А.Е. [1], Бланк І.А. [2], Бутинець Ф.Ф., Коробов М.Я., Кремповая Н.Л. [1], Момот Т.В., Мних Е.В., Поддєрьогін А.М., Покропивний С.Ф., Савицька Г.В., Туріло А.М., Шелудько В.М. та інші. Автори вивчають поняття активів, досліджують проблеми формування та оцінки ефективності використання активів підприємства. Проте у більшості робіт увага акцентується на окремих складових активів підприємства, тоді як ефективність діяльності визначається станом та структурою всього майна підприємства [3, с. 16]. Тому, враховуючи реалії сьогодення, виникає необхідність у розробці нових підходів щодо оцінки стану та оптимізації структури активів підприємства.

Метою дослідження є теоретичні аспекти сутності складових активів підприємства; визначення етапів процесу оптимізації структури оборотних та необоротних активів, а також розгляд основних типів політики управління активами підприємства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [5]. До активів підприємства відносять будинки, споруди, машини й устаткування, матеріальні запаси, банківські вклади, цінні папери, боргові зобов'язання інших підприємств, а також інтелектуальні цінності та особливі права на використання ресурсів.

Отже, активи підприємства являють собою господарські засоби, сформовані за рахунок власного і позикового капіталу. Вони характеризуються балансовою вартістю, продуктивністю та здатністю генерувати дохід у наслідок постійного обороту.

За характером участі у господарському процесі активи підприємства поділяють на:

- оборотні – це господарські засоби, що обслуговують основну діяльність підприємства з терміном використання до одного року;
- необоротні – це господарські засоби, що обслуговують основну діяльність підприємства з терміном використання більше одного року [1, с. 11].

При цьому як об'єкт управління оборотні та необоротні активи мають свої особливості. Так, до основних переваг оборотних активів можна віднести наступне: більш висока ліквідність; знаходження частини оборотних активів у вигляді готових засобів платежу; можливість швидкої реструктуризації оборотних активів; можливі втрати у зв'язку з природним убутком товарно-матеріальних цінностей; можливість підвищити швидкість обігу шляхом раціонального управління.

Необоротні активи є найменш мобільною частиною майна підприємства проте мають менший ризик інфляційного знецінення, менший ризик втрати в процесі господарської діяльності, здатні приносити стабільний прибуток за несприятливої господарської кон'юнктури у формі орендних та лізингових платежів [4].

Фінансовий стан підприємства і його стійкість в значній мірі залежать від того, яким майном володіє та користується підприємство, в які активи вкладено капітал і який дохід вони йому приносять [1, с. 11].

Оптимізація структури активів – це значна частина операцій фінансового менеджменту підприємства, оскільки велика кількість елементів матеріально-речового складу потребують індивідуалізації управління.

Оптимізація обсягу оборотних активів підприємства повинна виходити з обраного типу політики формування оборотних активів підприємства і забезпечувати заданий рівень співвідношення ефективності їх використання та ризику. Процес оптимізації обсягу активів складається з трьох основних етапів:

1 етап – з урахуванням результатів аналізу оборотних активів в попередньому періоді визначається система заходів щодо реалізації резервів, спрямованих на скорочення тривалості операційного та фінансового циклів. При цьому скорочення тривалості окремих циклів не повинно призводити до зниження обсягів реалізації продукції.

2 етап – з врахуванням обраного типу політики формування оборотних активів, планового товарообігу і резервів скорочення тривалості операційного оптимізується обсяг та рівень окремих видів цих активів. Засобом такої оптимізації є нормування періоду їх обсягу та суми.

3 етап – визначається загальний обсяг оборотних активів підприємства на наступний період шляхом додавання сум запасів товарів, готової продукції та незавершеного виробництва, дебіторської заборгованості, грошових активів та інших оборотних активів.

Оптимізація загального обсягу та складу необоротних активів підприємства здійснюється з урахуванням знайдених в процесі аналізу можливих резервів зростання використання необоротних активів в наступному періоді.

До числа основних резервів відносяться: підвищення ефективності використання необоротних активів в часі (за рахунок збільшення коефіцієнта змінності і безперервної їх роботи), за потужністю (за рахунок підвищення ефективності використання окремих їх видів відповідно до технічної потужності [4].

Оптимізація структури активів підприємства будується на таких основних типах політики комплексного управління активами:

1. Агресивна політика: підприємство не ставить ніяких обмежень у нарощуванні поточних активів, тримає значні грошові кошти, має значні запаси сировини і готової продукції та, стимулюючи покупців, роздуває дебіторську заборгованість. Агресивна політика здатна зняти з порядку денного питання зростання ризику технічної неплатоспроможності, але не може забезпечити підвищену економічну рентабельність активів.

2. Консервативна політика: підприємство всіляко стримує зростання поточних активів, намагаючись мінімізувати їх (питома вага поточних активів у загальній сумі всіх активів низький, а період оборотності оборотних коштів мінімальний). Таку політику підприємства ведуть або в умовах достатньої визначеності ситуації, коли обсяг продажів, строки надходжень і платежів, необхідний обсяг запасів і точний час їхнього споживання відомі заздалегідь, або при необхідності жорсткої економії буквально на всьому. Консервативна політика управління поточними активами забезпечує високу економічну рентабельність активів, але несе в собі надмірний ризик виникнення технічної неплатоспроможності за найменшої помилки в розрахунках, що веде до ресинхронізації термінів надходжень і виплат підприємства.

3. Помірна політика: підприємство дотримується «центристської позиції». У цьому випадку і економічна рентабельність активів, і ризик технічної неплатоспроможності, і період оборотності оборотних коштів знаходяться на середніх рівнях [2, с. 562].

Висновки. Активи підприємства відіграють важливу роль в забезпеченні фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, рентабельності його продукції (робіт, послуг) та результатів фінансової діяльності суб'єкта господарської діяльності.

Оптимальна величина та структура активів повинна забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства.

При оптимізації структури активів підприємства головним завданням є максимізація доходів від оптимізованої структури, яку необхідно розрахувати. В даному випадку базова структура активів підприємства доповнюється інформацією про доходність кожного елемента активу, а також межі коливань цього показника. Інші умови чи обмеження відсутні. Оптимальною буде вважатися така структура активів підприємства, яка забезпечить максимальну величину доходності або віддачі з кожного елемента активу при всіх інших рівних умовах.

Управління активами має передбачати визначення їх оптимальної величини, розробку варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Таким чином, політика управління активами визначається рівнем і структурою активів і джерел їх фінансування. Вибір яких, визначає співвідношення між рівнем ефективності використання капіталу і рівнем ризику фінансової стійкості і платоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Абдурахманова А.Е., Кремповая Н.Л. Оптимізація управління активами підприємства / А.Е. Абдурахманова, Н.Л. Кремповая // Культура народів Причорномор'я. – Сімферополь : Крим. – 2013. – №253. – С. 10-13.

2. Бланк И.А. Управление денежными потоками / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 736 с.

3. Жук О.С. Оцінка стану та структури активів підприємства / О.С. Жук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – Острог : Вид-во НУ«ОА». – 2016. – №3(31). – С. 16-20.

4. Литвин Ю.С. Оптимізація структури активів підприємства / Ю.С. Литвин [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/380.pdf>

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>